

OBITELJ

UKRAJINSKI BROJ

IZ TIH SIMPATIJA PREMA UKRAJINCIMA

Napisao Dr Josip Andrić

Kad smo se mi nekadašnji gimnazijalci prije više od trideset godina stali okupljati oko mladog hrvatskog katoličkog književnog pokreta stvarajući i izdavajući dačke listove u pojedinim srednjim školama i zavodima te javljajući se pomalo i u glasilima »Luči« i »Našem Kolu«, s velikom smo radošću pozdravljali svaki iole jači uspjeh na mladom katoličkom književnom polju i sa zanosom popularizirali prva svijetlija imena, koja su se tu pojavljivala. Nikada ne ću zaboraviti, koliko je oduševljenje obuzelo naše mlade duše, zadahnute prvim književnim zanosom, kad nam je među prvim knjigama, što su nam tada s katoličkoga književnog polja došle u ruku, bila zbirka pjesama Gavre Kostelnika »Žumberak, gorske simfonije«. ¹⁾ Bilo je to godine 1909. Još do danas čuvam s velikim pijetetom tu dragu pjesničku knjižicu, kojom sam se čitajući je tada u svojoj mladahnoj duši naslađivao, zanosio i koja mi je postala prva mila drugarica u vlastitim pjesničkim sanjama i poletima. Pjesnik Gavro Kostelnik znao je u svojim stihovima udariti i u žice hrvatske narodne pjesme, pa je pogdjekoja njegova pjesma sama od sebe mamila melodiju, da je zaodjene i ponese na valovima zvukova u glazbeno carstvo. Njegovoj »Pastirici Jeli« pokušao sam na način pučke popijevke dati melodiju, pa mi i danas, kad tu pjesmu čitam, zvuči ona s tom melodijom.

GAVRO KOSTELNYK,
rođen 1886. u Ruskom Krsturu — (Bačka)

Naišavši u poeziji Gavre Kostelnika takvu bliskost i srodnost s vlastitim duševnim raspoloženjima nisam tada ni pomišljao, da taj meni tako omiljeli pjesnik nije Hrvat. Tek nekoliko godina

kasnije sam to saznao, kad se on oprostio od Hrvatske te napustio i hrvatsku pjesničku liru otišavši u domovinu svog naroda, da njemu posveti sve svoje sile, svu svoju ljubav. Pjesnik Gavro Kostelnik, po rođenju Ukrajinac, bio je prvi, koji je moje simpatije povezo s ukrajinskim narodom, pa kao što je iskren bio moj zanos za pjesme tog pjesnika, ljubimca moje mladosti, isto tako je nešto od tog mladog zanosa preneseno na one ideale, kojima je pjesnik napustivši naš hrvatski katolički književni pokret posvetio svoj život. Po Gavri Kostelniku postali su mi Ukrajinci bliski, simpatični i dragi, a to je osjećanje prema njima raslo, što sam više saznavao o patnjama i idealima ukrajinskog naroda, koje su tako slične patnjama i idealima hrvatskog naroda. To nije ostalo bez utjecaja i na moj književni prvijenac »Srijemske elegije«, u kojima jedan Ukrajinac veli i ove riječi: »Rusi hoće da nas po-

ruse, pa zajašili Ukrajinu, dušu da iz nje istjeraju. Ali nas ima trideset a možda i više milijuna, pa će i nama jedanput sinuti sunce slobode. Dočekat ćemo i mi svoju slobodnu državu Ukrajinu.« ²⁾

Tako mi se u dušu ucijepila misao o samostalnosti ukrajinskog naroda i nikada se iz nje nije mogla izbrisati. Kad je za vrijeme svjetskog rata Ukrajina bila na putu, da ostvari svoju državnu samostalnost, radovao sam se. A kad su poslije svjetskog rata Ukrajinci opet morali da pate i pod rusko-boljševičkim i pod poljskim jarmom, suosjećao sam s njima i davao tome izražaja, kadgod mi se pružila zgodna. S velikom sam zato radošću u godinama poslije svjetskog rata objavljivao u listovima, koje sam uređivao, i prijevode s ukrajinskoga, pa su mi osobito omilile krasne novele od Lepkyja, Stefanyka i drugih, koje mi je prevodio i slao na uvrštenje većinom Mihajlo Firak, a i neki drugi. A kad mi je Mihajlo Firak g. 1929. preveo i poslao roman »Tajanstveni smiješak« od Bohuslava Poljanića (pseudonim), roman, u kojemu se prikazuje revolucionarno djelovanje Ukrajinaca u Galiciji protiv poljske vlasti, objelodanio sam taj roman odmah u prvom godištu »Obitelji«. ³⁾ Bio je to smion korak, pa kako smo mi Hrvati tada živjeli pod pritiskom beogradske diktature, moglo se deti, da cenzura opazi sličnost između ukrajinskih prilika pod

Poljacima i hrvatskih prilika pod Srbima, te da objelodanjivanje tog romana obustavi. Ali nije se to dogodilo ni onda, kad sam taj roman izdao i u posebnoj knjizi u Knjižnici Dobrih Romana. ⁴⁾

Iste godine, kad je kod nas u knjizi izašao Poljanićev roman u hrvatskom prijevodu, taj nam je čin pažnje prema Ukrajincima bio od njih odmah uzvraćen. U Lavovu je g. 1930. izašao na ukrajinski preveden roman »Sofiju odabra« od dra Velimira Deželića sina. ⁵⁾ To je bio krasan dokaz o praktičnoj uzajamnosti između nas Hrvata i Ukrajinaca, pa je prava šteta, što u tom nije i radi sve težih hrvatskih i sve težih ukrajinskih prilika moglo biti nastavljeno. No što nije, to će uz Božju pomoć još biti.

Kadgod se radilo o Ukrajincima, moje su simpatije, koje potječu tamo od pjesničke pojave Gavre Kostelnika, bile uvijek uz njih. I kad je Hrvatsko Književno Društvo sv. Jeronima odlučilo izdati pučku povijest svijeta, koja je i izašla g. 1939. i 1940. iz pera Marka Vunića, bio je moj urednički zahtjev, da i ukrajinski narod u toj povijesti bude prikazan kao samostalan narod. To je i učinjeno, pa je to, mislim, prva povijest na hrvatskom jeziku, u kojoj je dosljedno prika-

zana ukrajinska narodna i državna individualnost. ⁶⁾

Danas, kad Ukrajinci opet vedrije gledaju u svoju budućnost, naša je ljubav opet uz njih. Slobodna Ukrajina bit će nam draga, kao što nam je draga slobodna Slovačka, slobodna Irska i sloboda svakog naroda, kojemu predašnji ugnjetavači nisu priuštavali slobodan narodni i državni razvoj. U slobodi tih nekada ugnjetavanih naroda osjećamo radost nad vlastitom stečenom hrvatskom slobodom.

¹⁾ Gavro Kostelnik: Žumberak, gorske simfonije. Zagreb 1909. Str. 41.

²⁾ Josip Andrić: Srijemske elegije, slike iz seoskog života. Izdanje Knjižnice dobrih romana, Zagreb, 1939. (Citat sa str. 216. te knjige).

³⁾ Vidi »Obitelj«, ilustrirani tjednik, I. godište, str. 720. do 883. Zagreb 1929.

⁴⁾ Bohuslav Poljanić: Tajanstveni smiješak, roman, preveo Mihajlo Firak, izdala Knjižnica Dobrih Romana, Zagreb 1930.

⁵⁾ Velimir Deželić sin: Sofiju vibrav, roman iz 9. viku, z horvatskoj movi za dozvolom abtora preklav Mihajlo Firak. Biblioteka istoričnih povistij. Lviv 1930.

⁶⁾ Marko Vunić: Povijest svijeta, I. i II. dio. Izdalo Hrvatsko Književno Društvo sv. Jeronima. Zagreb 1939. i 1940.

Selo na brdu

Iz zbirke „Žumberak“

Bijele se magle skupile,
Dolinama svud nahrupile,
Dolinama stvaraju more —
Iz magla seoce čadavo
Izviruje — čuču sabrano
Na brdu razgranjene gore.

Oj selo, gorsko selašce!
Nad sv'jetom ljudsko
gnjezdašce!

Posjedale brdom kućice,
Mniš: oto su koze pusnice,
Što veru se — pasu visinom —
Il' suri su ono orlovi,
Što eto su većem gotovi,
Da slete plijenit ravninom!

Oj selo, gorsko selašce
Nad sv'jetom ljudsko
gnjezdašce!

Na gori selašce, gredino!
Nad sv'jetom visoka pećino
Nepobjedna: čvrsta i hrabra!
Ti srce planina! mladosti!
I jagmu i pr'jedor radosti:
Svu snagu u sebi ti sabra!

Oj selo, gorsko selašce!
Nad sv'jetom ljudsko
gnjezdašce!

Zapov'jedaš ozgor brdima —
Sved vojuješ: mrtve živima
Nadomještaš — pećino živa!
Sved vladaš! — U ruhu
smjernome,

U jakome srcu, smjelome
Tvoja kraljevska moć se skriva.

Oj selo, gorsko selašce!
Nad sv'jetom ljudsko
gnjezdašce!

Posjedale brdom kućice,
Mniš: oto su koze pusnice,
Što veru se — pasu visinom —
Il' suri su ono orlovi,
Što eto su većem gotovi:
Da slete plijenit ravninom!

Oj selo, gorsko selašce!
Nad sv'jetom ljudsko
gnjezdašce!

Gavro Kostelnik

UKRAJINCI I NJIHOVA ZEMLJA

Napisao Mykola Hljuz

UKRAJINSKI DRŽ. GRB „TROZUB“

Europa malo zna za Ukrajinu, i to ponajviše zbog toga, što kroz zadnja dva i pol stoljeća Ukrajinci nijesu imali svoje samostalne države nego različite vrsti autonomiju (od g. 1654. do 1917.), premda je i kroz te vrijeme bilo ustanaka protiv okupatora (Mazepa 1709. god.). Drugi razlog, što se za Ukrajinu malo znade, leži u tom, što moskovska promičba prikazuje Ukrajince kao neko pleme jedinstvenoga »ruskoga« naroda.

Zato ćemo ovdje pružiti kratki prijedlog ukrajinskih zemalja i naroda.

Ukrajina za sad još nema svoje vlastite države, zato možemo govoriti o njoj jedino u smislu njenih etnografskih granica, koje omeđuju zemljište, na kom živi ukrajinski narod, na kome se razliježe ukrajinski govor i koji nosi pečat ukrajinske kulture. Te se granice protežu na jugu od Tise, Dunava, Crnoga mora i Kavkaza, na sjever do Polijeških močvara, zatim na zapadu od Poprada, Sana, Vepra i Bjeloveže na istok do obale širokoga Dona i Kaspijskoga mora. Na istok iza tih granica protežu se ukrajinske kolonije kroz cijelu Aziju, sve tamo do obale Tihoga oceana. Etnografski teritorij Ukrajine prostire se od 43° do 53° sj. šir. i od 21° do 45° ist. dužine.

Ukrajinci graniče na jugu s morem, na jugozapadu s balkanskim poluotokom, nekad s Bugarskom a zatim s Rumunjima, otkad su oni zauzeli zemlje me-

đu Karpatima i Dnjestrom i tako prekinuli vezu s balkanskim Slavenima. Dalje na zapadu proteže se ukrajinska granica s Mađarima. Na zapadu Ukrajinci od iskona graniče s narodima zapadne Europe, Slovacima i Poljacima. Na sjeveru graniče s Bjelorusima i Rusima, dok razgraničenje na istoku nije još do danas potpuno dovršeno. Kroz mnogo stoljeća su Ukrajinci graničili s nomadskim azijskim narodima, te s nešto kulturnijim narodima Podkavkazja i onim oko Kaspijskog mora. Danas Ukrajinci graniče s Donskim Kozacima, porijeklom Moskovima.

Ukrajina je granična zemlja Europe s Azijom. Na istoku prema Aziji sastoji se ona od prostranih šuma i stepa, a na zapadu od najplodnije europske zemlje crnice, a njeno prostrano zemljište presijecaju velike spojne ceste, od zapada prema istoku i od sjevera prema jugu. Ovaj smještaj donosio joj je mnogo koristi, ali još više zla, jer su

tuda od iskona prolazili nomadski narodi zaposjedajući južno-ukrajinske stepe i odsjecajući tako Ukrajinu od Crnoga mora. Tokom cijele svoje povijesti Ukrajina se borila, a i sad se mora boriti s Azijom na istoku i na jugu.

Prema najnovijem brojenju ukrajinskog teritorija i njegovog stanovništva od 1. I. 1930. god. taj teritorij zaprema 718.300 km² i na njem živi 47.657.000 stanovnika. Ovamo nijesu ubrojani teritoriji, gdje Ukrajinci žive u manjini, t. j. dio sjeverne Černihivščine, Krima, Podkavkazje i zapadni dijelovi Holmščine i Podljaša. Prije njemačko-poljskog rata ukrajinski je etnografski teritorij bio podijeljen među četiri države, t. j. među SSSR, Poljsku, Rumunjsku i Mađarsku.

Ukrajinsko etnografsko područje veće je od svake europske države ili europskog naroda, osim njemačke i SSSR. (Francus-

	Površina u 1.000 km ²	Stanovništvo u tisućama	Postotak = %		Postotak = %	
			od sveukup. ukr. teritorija	od teritorija dotične države	Stanovništvo sveukup. ukr. terit.	Stanovništvo dotične države
S. S. S. R.	563,8	36,985	78,5	2,7	77,6	23
Poljska	122	8,669	17	31,4	18,2	26,6
Rumunjska	17,6	1,158	2,4	6	2,6	6,8
Mađarska	14,9	746	2,1	10,6	1,6	5
Ukupno	718,3	47,657				

GRANICE UKRAJINSKE NARODNOSTI DO GOD. 1939.

ka ima 551.000 km² s 41.900.000 duša, Španjolska 505.000 km² s 24.100.000 duša, Italija 310.000 km² s 41.800.000 duša, Engleska 244.000 km² s 46.500.000 duša).

U etnografskom smislu se među ostalim narodima evropskog istoka i jugoistoka ističu *Ukrajinci svojim razvijenim tjelesnim tipom*, visoka stasa, vitkih udova, živahnih očiju, crnih obrva. *Izražaj je Ukrajinka ozbiljan*, gotovo težak: odmjeren u riječima govori lagano i jasno; spor u kretnjama, šutljiv i nepovjerljiv, postaje brzo — kad se upozna — iskren i otvoren. Nosi bijelu košulju s visokim ovratnikom i široke hlače »šaravary«, opasane crvenim pasom. Ženska je košulja vrlo živahnih boja i bogato ukrašena.

Ukrajinska su sela posve različita od ruskih. Ruska zbijena, prašna i zamazana, ukrajinska rastrkana i široka. Prototip je kuća »kutir« izgrađen iz cigala, pokriven crijepom ili slamom i okrečen. Pri tom je karakteristika cijelog sela obilje zelenih vrtova, ispunjenih naročito višnjevim drvećem. Vanjština je *ukrajinske kuće*, kao i njena unutrašnjost, *vrlo čista*, jer je to *ponos ukrajinske žene*. Najveći dio stanovništva živi na selu, a gustoća je prilično visoka, tako da u prosjeku doseže 64 stanovnika na km², a u predjelima oko Kijeva, Harkova i Doneca i do 80—83. Gradska su naselja među najbrojnijim u bivšoj SSSR, tako Harkov s 654.300 stanovnika, Kijev s 538.600, Odesa s 497.000, Dnipropetrovsk s 379.200.

Kulturna površina, t. j. ona površina, koja se može obraditi i zasijati, zauzima u Ukrajini 67.725.000 ha i time četvrto mjesto u svijetu, a pred njom dolazi na prvo mjesto Britska Indija s 126.646.000 ha, zatim USA s 116.037.000 i Rusija s 94.419.000. Poslije Ukrajine slijede Argentina s 26.705.000, Kanada s 22 milijuna 717.000 ha, Francuska s 21.445.000, Njemačka, prema starim granicama, s 19.405.000 ha pa Španjolska s 15.654.000 i Italija s 12.835.000. Najviše proizvodi Ukrajina pšenice, prosječno 110 milj. centi godišnje. Time zauzima drugo mjesto poslije

USA, koja proizvodi 213 milj. centi, Rusija samo 108, Kanada 96, Francuska 93, Italija 70 mil. centi. Mnogo je manja proizvodnja raži, ali i ona zauzima treće mjesto poslije Rusije, koja je s 154 mil. centi na prvom mjestu, a Njemačka s 79 mil. na drugom mjestu.

Uzgoj je šećerne repe od posebnog značaja u Ukrajini. Prema sadašnjoj proizvodnji te biljke dolazi Ukrajina na drugo

BOGDAN HMELJNICKY,
ukrajinski hetman i narodni junak iz prve
polovice 17. vijeka
Rezbarija prof. V. Mazjutyn

mjesto iza Njemačke, koja daje 107 mil. centi. No prirodni su uvjeti za tu proizvodnju u Ukrajini tako pogodni, da se svakako može nadati, da će proizvodnja šećerne repe u Ukrajini, kad se srede političke prilike, a tim i gospodarski uvjeti prirodnog i slobodnog razvoja doći na prvo mjesto u svijetu, koje je u ostalom imala prije svjetskoga rata.

Ukrajina nije samo žitnica Europe, ona je isto tako bogata mineralnim blagom, u prvom redu ugljenom, željeznom i manganovom rudačom. Ugljen je skoro sav u porječju Donca, a naslage mu se cijene na nekih 70 milijarda tona, od čega je nekih 60% antracit. Odmah kraj tih nalazišta nalaze se i željezne rudače, kao i ostale kovine, što je

opet za gospodarske mogućnosti Ukrajine od odsudne važnosti. Najveća nalazišta željeza nalaze se na Dnjepru u okolini Krivoho Roha, kod Melitopola i Bahmuta. Naslage se cijene na neke 2 milijarde tona rudače visoke kakvoće (55-70% željeza). Ima u zemlji dosta i manganove rudače, koja je od velike važnosti za željeznu industriju. Zalihe se cijene na nekih 400 milijuna tona. Osim toga ima Ukrajina znatnih nalazišta cinka, žive, sumpora, bauksita, ozlasta, fosfora, grafita, fosforita i sadre. Nadalje ima mnogo kamene soli.

Ukrajinski je narod tokom svoje tisućgodišnje povijesti u nekoliko navrata gubio svoju državnost, kao i drugi narodi Europe, ali ju je uvijek u krvavim naporima ponovno osvajao, makar kadkad na veoma kratko vrijeme, kao na pr. godine 1917., kad je ukrajinska država postojala samo tri godine od 1917. do 1920.

Ali od god. 1920. pa sve do danas nije prestajala borba proti zavojevača. Ukrajinski je narod tu borbu kroz zadnjih dvadeset godina nastavio s još većom upornošću i s još većim požrtvovanjem nego ranije.

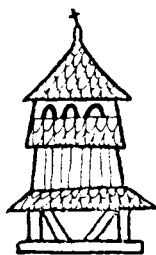
Na tisuće najboljih sinova Ukrajine izginulo je u zloglasnim Solovjckim tamnicama, u dalekoj studenoj Sibiriji, u lavovskim Brigatkama i u Kartuzkoj Berezii! Svi su oni imali pred očima jedan cilj — Ukrajinsku državu. Premda je ukrajinski narod bio duže ili kraće pod tuđom vlašću, nije se on nikad odrekao svoje države. Neprijateljska promičba može sve to zasjenjivati i prikrivati ili čak i poricati, ali tko želi saznati istinu bez predrasuda, neka pouči povijest Ukrajine, Hruševskoga, Arkasa, Krepjakevyća i drugih, nek se upozna s ukrajinskom književnošću, pa će se uvjeriti, da su Ukrajinci imali svoju moćnu državu već u IX. stoljeću, i da su povijesno politički i kulturno stariji od Moskova (tkz. Velikorusa), 4 do 5 stoljeća.

I danas gori Ukrajina isto kao nekad u vrijeme napadaja tatarskih horda i Moskve (pod veli-

(Svršetak na strani 281.)

KROZ UKRAJINSKU KNJIŽEVNOST

Napisao ing. Antin Ivachnjuk

Ukrajinska književnost seže svojim početcima u davnu prošlost, a počela se je razvijati i cvasti za vrijeme pojave kršćanstva u Ukrajini. Sv. braća Ćiril i Metodije, koji su uveli crkveno-slovenski jezik u književnost, dali su početak i staro-ukrajinskoj književnosti u prvome redu prevodilačkoj, a zatim izvornoj. Najistaknutiji su izvorni pisci kijevski metropoliti *Iarion* i *Smo-ljatyč*, te ljetopisac *Nestor*. No biser staro-ukrajinske književnosti jest »SLOVO O POLKU IHOREVI« (riječ o Igorevoj pukovniji), pjesnički ep iz XII. st. Navale azijskih mongolskih horda, te propast staro-ukrajinske kneževske države prouzročile su propadanje ukrajinskoga kulturnog života za duga vremena. Doduše ukrajinska književnost se je razvijala, ali pod tuđim gospodstvom nije mogla zamašno napredovati.

Tek u XVI. st., kad je Ukrajina bila uslijed političkih događaja otrgnuta od Bizanta, a ujedno je bila izložena utjecajima zapadno-europske kulture, podiže se književni život Ukrajine. Obnovi i razvitku ukrajinske književnosti pogodovao je i razvitak tiskarske djelatnosti, koju je započeo u Ukrajini *I. Fedoriv*, tiskajući »Ostrožku Bibliju« (1580. g.). Isto tako je pogodovala razvitku književnosti raspra uslijed vjerske borbe u to doba. Osim toga i razvitak ukrajinskog kozaštva, te njihove junačke borbe za slobodu Ukrajine dale su povoda razvitku viteških spjeva t. zv. *đ u m a*¹⁾, koje kao da su produljenje »Slova o polku

¹⁾ Dume su narodne pjesme, koje su prenosili predajom narodni pjevači »kobzari« ili »banduristi« (guslari), a koje se pjevaju uz ukrajinsko narodno glazbalo, t. zv. »bandura« ili »kobza«.

Ihorevi«. Od tog doba imademo razne kozačke ljetopise, veoma rodoljubnu ukrajinsku povijest t. zv. »Istorija Rusiv« i dr. Razvija se također drama sa t. zv. intermedijama ili interludijama t. j. šalama, koje su, pisane na živom ukrajinskom jeziku, služile za odmor poslije teških i ozbiljnih tadašnjih drama. Od filozofa vrijedi spomena »ukrajinski Sokrat« ili »putujuća akademija« *H. Skovoroda*.

God. 1798. pojavi se u Ukrajini »Enejida«²⁾ od *Kotljarevskog*, pisana na živom ukrajinskom jeziku, te koja započinje novo doba ukrajinske književnosti. Pojavila se u doba teških narodnih prilika, kad je većina ukrajinske inteligencije otišla »silom ili milom« u službu moskovskoj državi. Za *Kotljarevskim* su se povelili i drugi, te ukrajinska književnost započinje svoj zamašan razvoj na čistom narodnom jeziku. U početcima se razvija satira na ondašnje političke i društvene prilike, u kojima je stajao ukrajinski narod-kmet. Najistaknutiji je *Artemovskij-Hulak*, zatim *Kvitka-Osnovjanenko*, otac nove ukrajinske pripovijesti, koji ne samo prvi u Ukrajini već i u Europi piše pripovijesti iz narodnog života. Njih slijede mnogi drugi, koji postepeno dižu ukrajinsku književnost.

U zapadnoj Ukrajini u Lavovu započinje preporod ukrajinske književnosti svećenik *M. Šaškevyč*, tiskajući almanah »*Rusalka Dnistrova*«, dok *Fedjovyč* (1834—1888), »slavuj zelene Bukovine«, krči tu neumorno put novoj ukrajinskoj književnosti.

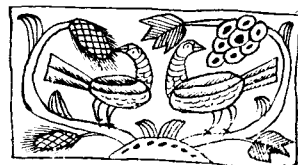
No najjača ličnost u ukrajinskoj književnosti jest nacionalni prorok *T. Ševčenko* (1814-1861), koji je svojom vatrenom riječi oduševio i nadahnuo ukrajinski narod, proričući: »*ustat će Ukrajina*«. Izvedena *Ševčenkom* ukrajinska književnost na široki put nacionalnog stvaralaštva zamašno i sigurno se probija naprijed. Probudjen svojim prorokom ukrajinski narod daje iz sebe

²⁾ »Enejida« je šaljiva preradba ozbiljne Vergilijeve »Eneide«, t. j. travestija.

svijesne i nadarene ljude, koji podižu ukrajinsku književnost do zamjerne visine. *Kuliš*-književnik i prevodilac, *Vovčok*, veoma talentirana spisateljica, *Rudanskyj*, liričar i vedar humorista, te mnogi drugi obogaćuju ukrajinsku književnost svojim trajnim i vrijednim prilozima.

U doba ruske reakcije, kad je ukrajinska riječ bila ugušena na istočnim zemljama Ukrajine, prenosi se kulturno središte u zapadnu Ukrajinu, u Lavov. Tu se tiskaju i djela istočno-ukrajinskih pisaca, pjesnika, naučenjaka i dr., te se ona krijumčare natrag u nadnjeparsku Ukrajinu. *Nečuj-Levyčkyj* stvaralac pravog ukrajinskog romana, *Myrnyj*, odlični romanopisac, *Staryčkyj*, prvi pobornik novog ukrajinskog kazališta i mnogi drugi kulturni pregaoci neumorno krče put ukrajinskoj slobodnoj riječi. Na vrhunce diže ukrajinsku književnost drugi po *Ševčenku* veliki sin ukrajinskog naroda, *I. Franko*, koji se ističe svestranim i plodnim radom. U svom spjevu »*Mojsej*« (*Mojsija*), koji je ponos ukrajinske književnosti, ispjevao je svu svoju ljubav prema ukrajinskom narodu. Treći velikan ukrajinskog duha jest *Lesja Ukrajinka* (1872—1913), književnica europskog stila, pjesnikinja vječite borbe, junaštva i snažne vjere u bolju budućnost svog naroda. Slična joj je književnica Bukovine *Kobylyjanska*, dok je novelist *Kočubynskyj* »pjesnik ljepote prirode i ljepote duše«, a *Stefanyk* »pjesnik seljačke nevolje« i »pjesnik tvrde duše«. Mnogi i mnogi drugi pjesnici, pisci i naučenjaci pridonose izgradnji duhovnih dobara ukrajinskog naroda.

Ukrajinska književnost XX. st. već je ušla na veoma široke puteve ukrajinskog stvaralaštva, a da bi se mogla prikazati u kratkom članku. Spomenut ćemo od

IZ UKRAJINSKE UMJETNOSTI

Ukrajina stupa službeno u evropsku povijest negdje u IX. stolj. Stupivši u neposredni doticaj s Bizantom (pokrštenje 988. g.) njen politički i kulturni život dobiva puni izraz.

Pluća za Ukrajinu bio je i ostao do danas Kijev. Kao prijestolnica ukrajinskih vladara bio je Kijev veličanstveni grad, o kojem govore njemački vojnici, koji su za Vladimira Velikog (X. st.) boravili u Ukrajini, da je to grad s 400 crkava, 8 trgova i s »neizbrojivim mnoštvom naroda«. Ove riječi sjećaju radije na pjesnički izraz, brojke ne moraju biti baš točne. Svakako to svjedoči, da je Kijev već u X. stoljeću djelovao na strana gledaoca veličanstveno. Na spomenicima onog doba očito se vidi trag Bizanta, a ponekad i nordijskih utjecaja. Spomenici građevinstva: Sveta Sofija (1037.—1061.), Pečerska Laura (1073.—1078.), do danas cilj hodočasnika iz cijele Ukrajine.

Početak XIII. st. poplavili su Ukrajinu Mongoli. Kijev pada. Središte se prenosi na zapad u ukrajinsku Haličko-Volinsku Državu (Halič, Lavov, Holm), Konačno i Haličko-Volinjska Država pada. Ukrajinskoj prosvjeti i umjetnosti ostaje jedini mecenas i zaštitnik crkva. U tim vremenima cvate na Zapadu gotika, poslije renesansa. Gotika se nije primila na ukrajinsko tlo. U Ukrajini i dalje vlada duh romano-bizantinizma. Renesansa se proširila brzo.

Pod zaštitom ukrajinsko-kozačkih vladara (XVII. st.) doživjela je Ukrajina svoje drugo bujno razdoblje kulturnog razvitka. Kao posljedica tog nastojanja rodi se ukrajinski građevinski stil, t. zv. »Ukrajinski barok«

KASIJAN: GRAFIKA

Ponosom Ukrajinske umjetnosti je njeno drveno građevinstvo.

Romantizam osvježuje ukrajinsku umjetnost. Umjetnici obraćaju se narodu, kao neiscrpivom kulturnom i umjetničkom izvoru. Ovaj pokret u Ukrajini, započeo je najveći ukrajinski talenat: pjesnik, slikar, kipar, Taras Ševčenko. Nasljednici su mu: Vasylkivskyyi, Ižakevyč, Slastion, Ustijanovyč, Truš, Sosenko, Novakivskyyi.

XX. vi. znači za ukrajinsku Umjetnost vrlo jaki zamah (Boj-

čuk, Kryyčevoykyj, Muraško, Narbut).

Poslije svjetskog rata Ukrajina je raskomadana, kulturni radnici su raspršeni te moraju neovisno jedni od drugih u savim drukčijim okolnostima raditi oko kulturnog napretka svog naroda. U Lavovu, središtu zapadne Ukrajine (poslije versaljskog ugovora potpala pod Poljsku) djeluju ovi umjetnici: P. I. Holodnyj, Kovžun, Butovyč. U podsovjetskoj Ukrajini: Kravčenko, Padalka, Kasijan. Mnogo ukrajinskih umjetnika ostalo je izvan područja ukrajinskog tla, među njima najveći ukrajinski umjetnik, jedan od najvećih kipara današnjice, Aleksander Arhipenko.

W. Hniedzowski

BOŽJA KAZNA
primitivna grafika iz XVII. vijeka

UKRAJINCI I NJIHOVA ZEMLJA — (Svršetak sa str. 278.)

kim knezom Andrijom Bogoljubskim, koji opljačka i razori Kyjev g. 1169.); gore sela i gradovi, gore prostrana polja zlatne pšenice. Na bojištu ginu Ukrajinci na obim stranama. Na jednoj strani kao Ukrajinci i vojnici, koji po predaji svojih otaca brane Ukrajinu od Azije, a na drugoj strani Ukrajinci-janjičari, koje je odgojila

Azija. Po tamnicama i zatvorima stradaju žene i djeca ratnika. Njih je sad zadesila tužna sudbina nekadašnjeg tatarskog roblja jasnica).

Ali je ukrajinsko mlado pokoljenje odgojeno na idealima Mazepa, Ševčenka, Mihnovskoga i Konovalca za ideal — Ujedinjene Ukrajine. To je pokoljenje spremno na sve žrtve.

Još sada ne znamo, kakve će biti granice buduće ukrajinske države, ali vjerujemo, da će narodi i njihovi vode, koji se bore za novu — pravedniju Europu, postupati pravedno s ukrajinskim narodom. I to s tim više, što je ukrajinski narod to zaslužio i po svojoj mukotrpnosti povijesti i svojim sadašnjim držanjem.

UKRAJINSKA DRŽAVA

Kad je svršio veliki svjetski rat g. 1918., na istoku Europe borba se još produljuje za par godina. Ukrajinski narod bio je prisiljen braniti svoju mladu nezavisnu državu, protiv koje su istupili na sjeveru ruski boljševici, na jugu ruski bjelogardijci sa Denikinom a na zapadu Poljaci.

Prošli svjetski rat zatekao je ukrajinski narod razdijelen među dvije monarhije: pretežni dio ukrajinskog teritorija spadao je u ruski imperij, manji dio (Galicija, Bukovina te Karpatska Ukrajina, bio je u Austro-ugarskoj monarhiji.

Rusija je prema ukrajinskom narodu vodila uglavnom stalno politiku uništenja držeći se načela, da Ukrajine nije bilo, nema i ne smije biti, da je ukrajinski narod samo jedno pleme ruskog naroda, zabranjujući čak tiskati knjige na ukrajinskom jeziku te upotrebljavati ime »Ukrajinc«, »ukrajinski«. Svaki pokušaj rada na kulturnom, gospodarskom, a napose političkom području kažnjavala je izgnanstvom u Sibiriju.

No živog naroda ne da se zaustaviti. To se već pokazalo 1905. god. nakon poraza Rusa u ratu s Japanom, a napose je svjetski rat pokazao, šta predstavlja ruski imperij. Truo u svojoj srži, izgrađen nasiljem nad drugim potlačenim narodima, nije mogao obstojati u ratu.

Nakon što je buknuo rat, osniva se u Lavovu (poslije premješten u Beč) »Savez za Oslobođenje Ukrajine« od ukrajinskih emigranata. Njegov je cilj bio: pomoću središnjih država obnoviti nezavisnu ukrajinsku državu. U tom pravcu razvija živu promičbu te napose orga-

nizira ukrajinske zarobljenike iz ruske vojske, koji nastupaju poslije kao jedinice ukrajinske oružane snage.

Ukrajinci pod Austrijom imali su više slobode za organizaciju naroda te su i dali znatan broj inteligencije različitih područja. Stoga odmah na početku rata Ukrajinci iz Galicije organiziraju legiju »Ukrajinski Sičovi striljci«, koje je među ostalim ustrojio, te s njima sudjelovao u mnogim bitkama (osobito u Karpatima) pokojni Petar Kvaternik. Ta legija se junački bori protiv Rusije noseći geslo za slobodu Ukrajine, a nakon raspada Austrije Ukrajinci oslanjajući se na tu vojsku u Lavovu preuzimaju vladu proglašujući nezavisnu Ukrajinsku Zapadnu Republiku (1. XI. 1918.), a brzo zatim ujedinjenje s Ukrajinskom Narodnom Republikom sa sjedištem u Kijevu (22. I. 1919.).

U međuvremenu razvijaju se u istočnoj Ukrajini događaji, kojih su posljedice tragične po sudbinu Ukrajine. 2. III. 1917., odstupi car Nikolaj. Vladu uzimaju ruski demokrati s Kerenskim. U Kijevu istodobno osniva se »Ukrajinska Centralna Rada« (Sabor), na čelu koje stoje prof. Myhajlo Hruševskij. S velikom žestinom buknuo je sada cijeli ukrajinski narod ispisujući svuda svoje vruće želje: Nezavisna Ukrajinska Država. Napose ovim oslobodilačkim duhom prožeti su bili ukrajinski vojnici u ruskoj armiji na fronti. U samom Petrogradu demonstrira ukrajinski puk s ukrajinskim držav. zastavama, a ukrajinski studenti daju proglas u ovom gradu ukrajinskim radnicima, časnicima te ostalim, gdje se kaže: »Najveći izraz mi-

Narod pred osebnim i bystrycy

sli narodnog oslobođ. državna nezavisnost drže se sastanci voj. jinskih vojnika s samo vlastita jaka te jamčiti državnu

No Centralna Rada tvrtine od demokra spoloženih te odgo. je, da je rat već svr

Dr

100 Pl novac Ukrajinske Naro

SIMON PETLJURA, glava Direktorija i glavni zapovjednik ukrajinske vojske od god. 1918—1921.

OD GOD. 1917. DO 1921.

vjerujući ruskim demokratima te u međunarodnu demokratsku ljubav, bratstvo i pravdu. No demokratska Rusija zaboravlja na svoja demokratska načela te protiv Ukrajine šalje rusku vojsku. Ona je doduše potučena u prvom oružanom sukobu Ukrajine s Rusijom. Tako je Centralna Rada izgubila skoro godinu dana svojom neodlučnošću, te na taj način ništile oduševljenje i revolucionarni duh ukrajinskog naroda, oklijevajući dugo s proglašenjem nezavisnosti. Tek do slovece prisiljena općim pritiskom proglašila 22. I. 1918. u Kijevu: Narode Ukrajine, tvojom snažnom voljom i riječju stvorila se na Ukrajinskoj zemlji slobodna Ukrajinska Republika...

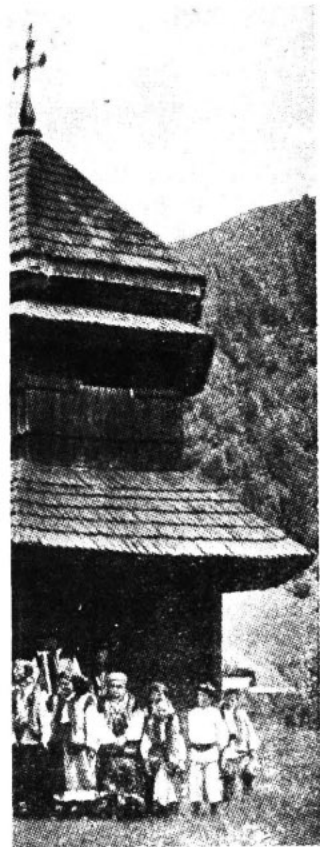
No tada već komunistička Rusija s Leninom, koji lažljivo i podmuklo govori o socijalnoj te nacionalnoj slobodi narodima, šalje boljševičku soldatesku protiv tek postale Ukrajinske države i to upravo na Kijev pod zapovjedništvom Murovjova.

Tada se pokazale žalosne posljedice politike Centralne rade. Ukrajina je ostala već u početku bez organizirane vojničke snage. Protiv približavajućih boljševika slali su na obranu mlade države na brzu ruku nedovoljno pripremljene vojničke jedinice ukrajinskih studenata. Skoro svi su junački pali u očajnoj borbi kod sela Kruty. Glavni grad Kijev zauzet po boljševicima izgubio u pokolju preko 5 tisuća ukrajinskog pučanstva. Centralna Rada zatraži vojničku pomoć kod Njemačke. Pomoću njezine vojske Ukrajina se oslobodi ruskih boljševika. 9. II. 1918. u Brestlitovskom miru Ukrajina je bila priznata od Njemačke i

Austrije nezavisnom državom. Uspomoć njemačke oružane snage vladu u Kijevu preuzima hetman Pavlo Skoropadskyj. U politici rada više se oslanja na ruske carističke visoke činovnike, časnike te veleposjednike, koji misle na obnovu nedjeljive carističke Rusije. Takva politika hetmana Skoropadskog izaziva veliko nezadovoljstvo ukrajinskog naroda napose seljaka. Proglas hetmana o ujedinjenju (federaciji) Ukrajine s Rusijom (14. XI. 1918.) daje povod sveopćem ukrajinskom ustanku. Skoropadski prisiljen je napustiti zemlju, a g. 1919. do 1921. odigraše se teške oružane borbe ukrajinskog, već toliko iscrpljenog naroda protiv ruskog imperijalizma bilo crvenog bilo bijelog carističkog.

U zapadnoj Ukrajini još uvijek traju borbe s Poljacima, koji dobivši pojačanja od Francuske protiv boljševika upeřiše tu pomoć protiv Ukrajinaca. Zapadna ukrajinska vojska (100.000) polovicom g. 1919. prisiljena je povući se u Istočnu Ukrajinu. U to teško doba po Ukrajinu vodstvo preuzima Symon Petljura kao glavni zapovjednik oružanih snaga. Pun energije, te vjeran ukrajinskoj državnoj misli organizira sve, što je još može protiv ruske navale. Ime Petljure postaje u Ukrajini imenom ukrajinske misli, koja još jednom dobiva privlačivu snagu. Cijela Ukrajina diže ustanak protiv boljševizma te na taj način slabi njegovu napadačku snagu, koja prijete zapadnoj Europi. Ime Petljure poznato je u cijeloj Ukrajini kao narodnog junaka. Zajedničkim snagama zapadne i istočne Ukrajinske vojske us-

(Svršetak na str. 284).

DRVENIM ZVONIKOM U SELU
HUČULŠTINA)

denja jest narodna
«U samoj Ukrajini
njih izaslanika ukra-
fronte, shvativši, da
vojska može zaštititi
nezavisnost.

a sastavljena u tri če-
sko-socijalistički ra-
jenih voda, smatrala
šen, a vojska suvišna

uje :

RYVENJ,
dne republike god. 1918.

SELJAKINJE UKRA-
JINKE IZ
BAČKE

UKRAJINSKA OBITELJ

Napisala Nadja Ivachnjuk

Od najstarijeg doba ukrajinske povijesti bila je obitelj temelj ukrajinskog društvenog života i države.

U staro doba, prije nego je Ukrajina primila kršćanstvo (t. j. prije 988. g.), obiteljski je život imao sasvim drugo obilježje nego što je dobio poslije. Tada je na čelu porodice stajao otac s posvemašnjim pravom nad svim članovima obitelji, t. j. ženom i djecom. Muž je mogao kazniti ženu u slučaju, ako ona nešto skrivi, pa čak i smrću, a da nije bio odgovoran pred sudom ili slično. Žena je bila posve podređena volji muža, nije imala svoje slobode, nije imala prava raspolagati imetkom, a u slučaju smrti muža smatralo se, da je njezin život svršen, te je često s njim bila spaljena ili je uzimao za ženu brat pokojnog, a da je nije pitao. Što se tiče djece, pogotovo ženske, bila su potpuno podređena volji oca, a kod izbora bračnog druga riječ oca je bila odlučujuća.

Primitak kušćanstva je veoma blagotvorno djelovao na obiteljski život u ukrajinskoj porodici. Običaji, koji su bili jako strogi i surovi, postaju sve blaži i plemenitiji. S vremenom prestaje apsolutna vlast oca nad obitelji; žena postaje posve ravnopravan član obitelji. Bračkovi se sklapaju prema vlastitom izboru, koji se temelji na ljubavi, te su zbog toga čvrsti i čisti, a nevjera u bračnom životu postaje prava rijetkost. U slučaju, ako roditelji prisile dijete na brak protiv volje, odgovaraju radi toga pred crkvenim sudom. Imetak žene i muža, koji pridolesu kod vjenčanja, postaje nedirljiv, te svako upravlja s njime po svojoj volji, a za slučaj smrti može raspodijeliti kako tko hoće. Muž nema više prava, da sam po svojoj volji kazni ženu, makar bi ona bila kriva, jer inače odgo-

vara pred sudom, kao što odgovara i za zlostavljanje žene ili djece. Isto tako odgovara pred sudom, ako protiv volje žene raspolaže s njezinim imetkom.

Također je i društveni položaj žene ravnopravan. Ona ima potpuno pravo učestvovati u cijelom javnom životu, jer žena je drug muža na svakom mjestu bilo kod kuće bilo u javnom životu. Za slučaj muževe smrti ona postaje automatski glavom obitelji, te upravlja cijelim imetkom, kućom i odgojem djece.

Zahvaljujući takvom čvrstom temelju, na kojem je izgrađena ukrajinska obitelj, a to je na ljubavi i slozi, ona je tokom stoljeća teške borbe ukrajinskog naroda za svoju samostalnost, uvijek ostala jakim i jedinim čuvarom svog jezika, tradicije i običaja, te je predavala iz pokoljenja u pokoljenje ovu veliku ljubav prema rodnoj drugoj, njegujući vječitu težnju za slobodom.

Boljševička Rusija, koja je poslije pobjede nad ukrajinskom vojskom (god. 1921.) podjarmila većinu ukrajinskih zemalja, uočila je činjenicu, da je ukrajinska obitelj nosilac narodne svijesti i tradicije, a time čuvar ukrajinskog ideala: ukrajinske države. Da uništi ukrajinski narod, moskovski je komunizam počeo najprije raskidati brak, podkapajući obiteljski moral, podržavajući svadu i nesklad među bračnim drugovima i njihovom djecom, te slično. Donekle je komunistima uspjelo uništiti ukrajinsku obitelj, otjerati djecu od roditelja, baciti među njih mržnju i t. d., ali samo u gradu među proletarijatom, dok je taj njihov posao na selu bio uzaludan. Ukrajinska obitelj na selu, koja je tijesno vezana uz svoju zemlju i konservativnija, oduprla se svom snagom svim davolskim pokušajima crvene Moskve, a tisuće i tisuće ukrajinskih žrtava jesu najbolji dokazi, da je ukrajinska obitelj ostala zdrava, te je hrabro i požrtvovno čuvala svetinju svojih preda.

UKRAJINA OD 1917.—1921. — Svršetak sa strane 283.

pijeva još jednom osloboditi glavni grad Kijev. No samo na kratko vrijeme. Preslabe su bile snage Ukrajine, da svlada boljševičke horde.

Nesretan u svojim posljedicama vojnički savez Petljure s povijesnim neprijateljem Ukrajine Poljskom, još više slabi snage naroda. Poljaci u zajedničkom nastupu na Kijev sanjaju o uspostavi Poljske od Baltijskog do Crnog mora. Iako ukrajinsko desno krilo odlučuje o pobjedi Pilsudskog nad boljševicima, Poljska izdaje svog ratnog druga te mirom u Rigi (1921.) dijeli zajedno s boljševicima ukrajinske zemlje. Ostatke ukrajinske vojske Poljaci interniraju u logorima.

No iz logora još jednom pobjegne znatan dio ukrajinskih vojnika, da boreći se zimi g. 1921. s boljševicima dopru blizu Kijeva, te na taj na-

čin podupru još uvijek živ ustanak ukrajinskog sela protiv crvene Moskve. No taj junački poduhvat hrabrih vojnika svršava strijeljanjem 359 učesnika, koji su umirali pjevajući ukrajinsku narodnu himnu.

No ukrajinski narod podijeljen na četiri dijela nije klonuo, nego produžio borbu na svaki način za ostvarenje svoje misli. Jedan od nasilnika već je platio svojom samostalnošću za svoju kratkovidnu te ugnjetavačku politiku, a drugi je baš sada na domaku svoje zaslužene kazne. Svijet je prozreo boljševički raj, a tisuće, tisuće ukrajinskih žrtava svjedoče o boljševičkoj »kulturi« te načinu rješavanja nacionalnog pitanja po nauki Marksa i Staljina. *Ilija Masynyk*

*Obični novinski papir
ali i fina svilena tkanina*

može se od drveta napraviti. Zависи od načina i stepena preradbe. Posebnim postupkom izrađuje se tako po receptu župnika Kneippa od ječma čuvena „Kneippova sladna kava“, koja se odlikuje vanredno finim okusom i velikom hranjivošću.

Kneippova
samo u originalnim paketima
sa slikom župnika Kneippa

SLADNI ŠEĆER U SVAGDANJOJ ISHRANI

Ova fina hrana postala je tokom vremena sastavni dio svagdanje ishrane najširih slojeva naroda. Naime, jezgra Kneippove sladne kave, od koje već odavno milijuni domaćica priređuju bijelu kavu, sastoji se od karameliziranog sladnog šećera; tri četvrtine težine ove kvalitetne sladne kave je dragocjeni sladni šećer, koji kavi daje hranjivost i vanredno fin okus.

da je Ukrajina bila u X.—XI. stoljeću najveća država u Europi; dvaput veća od države Karla Velikog, od Bizantinskog Carstva, ili od Bagdadskoga kalifata.

da stanovništvo cijele Ukrajine u g. 1600. nije prekoračilo 2 milijuna. Danas broji Ukrajina oko 50 milijuna stanovnika. Toliki je porast za 3 i pol stoljeća.

da su ukrajinski kozaci u borbi s Turcima znali »gostovati« na svojim malim ratnim čamcima u samoj turskoj prijestolnici Carigradu.

kako je robovalo ukrajinsko selo pod tuđim plemstvom izgubivši svoju državnost? U XV. st. seljak dužan je jedan dan tjedno odraditi besplatno za svog vlastelina, u XVI. st. već 2—3 dana tjedno, a konačno g. 1505. g. poljski »parlament« (predstavnicima poljskog plemstva) ukinuo sva seljačka prava i zabranio seljaku napuštati svog vlastelina i promijeniti mjesto svog boravka. Seljačko ropstvo ukinula je austrijska revolucija g. 1848. U Rusiji je ukinuto tek 13 godina kasnije.

da Ukrajina, koja je danas žitnica Europe, dugo uopće nije obrađivala zemlje. Hranili su se lovom i ribarstvom. Tek u XII. st. počela se nešto obrađivati zemlja.

da se u Ukrajini proširio krumpir kao ljudska hrana tek od g. 1840. Krumpir su sadili u Ukrajini još u XVIII. st., ali tada se upotrebljavao krumpir za prehranu stoke.

da su kafane, koje su danas toliko proširene po cijeloj Europi, dosta nove u Europi. Prvu kafanu u današnjem smislu utemeljio je u Beču Ukrajinac Jurij Kulčycjkyj. Kako je do toga došlo? U bitci kod Beča g. 1683. među drugima brali su udio u borbi protiv Turaka i ukrajinski kozaci. Kozaci su puno doprinijeli pobjedi nad Turcima. Oni su možda najbolje poznavali tursku taktiku, jer su provodili cijeli svoj život u borbi s njima i njima bliskim Tatarima. Kao zahvalnost za udio u borbama, dobio je časnik Kulčycjkyj Jurij cijelo skladište kave, zaplijenjeno od Turaka. Naselio se u Beču i utemeljio kafanu, koje su se otdada brzo proširile po cijeloj Europi. U bečkim kafanama do danas više portreti njihova utemeljitelja Kulčycjkog.

da je u bivšoj Jugoslaviji živilo preko 40 tisuća Ukrajinaca. U N. D. Hrvatskoj živi sad oko 25 tisuća, većinom u Bosni i Srijemu.

W. H-y

GRB BUKOVINE

Kod Romanove žene razboli se krava. Ležala je na slami i žalosno gledala velikim sivim očima. Nosnice su njoj drhtale, koža se mrštila — drhtala je čitava u groznici. Mirisalo je od nje bolešću i strašnim, ali nijemim bolom. U takvim slučajevima najviše je žao, zašto blago ne može progovoriti, te se požaliti.

»Pa vide oči, da ona ne će ostati. Moguće bi joj štogod i pomogao, da je to krv, ali tu je netko bacio okom na nju, iscurile mu, a sada nema pomoći. Prepustite se Bogu — moguće će vas utješiti... Tako je govorio Ilaš, koji se je razumio oko blaga.

»Oj, Ilašu, čini se, da ne će biti, no ako nje ne će biti, onda i mene ne treba. Ja sam svoj cijeli život izgubila, samo da se dočekam kravice. Od muža sam ostala, sin je umro u vojsci, a ja sam se mučila i radila i noć i dan. Takve su dugačke zimske noći, a ja predem do bijelog dana, čak mi na prstima jagodice otiču, čak mi se pijesak u očima stvara. Samo jedini Bog zna, kako sam taj krajcar gorko spremala, dok sam naslagala...«

»Pa, vidite, siromašnome je tako uvijek, i makar si ruke do laktova izradio¹, ipak ne će biti ništa od toga! Već je tako, pa šta ćeš? Mora se nekako živjeti.«

»I ne znam, šta bih radila svojom glavom, šta bih učinila, te tko bi mi mogao savjet dati?«

»Još se zavjetujte na koji dan, da ćete dati misu i da ćete ručak napraviti. Ili obećajte, da ćete otići na proštenje Ivanu Sučavskom; kažu, da mnogo pomaže.«

»Oj, već sam se zavjetovala i na misu i na Majku Božju Zarvanyčku, te se zavjetujem Ivanu Sučavskom.«

»Moguće, velim, Bog će vam pomoći, kad se u nj uzdate. Neka vam Bog da sve najbolje.«

I ode Ilaš.

Romanova žena sjela je pokraj krave, te je čuvala, da ne bi uginula. Davala joj, što je imala najbolje, no ona nije htjela ništa jesti. Samo je gledala na babu i činila je žalosnom.

»Malena, malena, šta te boli? Nemoj ostaviti staru babu bez žlice mlijeka. Utješi me barem malo.«

I milovala je kravu po čelu i ispod vrata i jakkala nad njom.

»Gdje, gdje ću ja moći smognuti za drugu?! Već ne mogu niti prste složiti, niti igle primiti; gdje ću se ja pod stare dane brinuti za kravu?«

Krava je drhtala, a Romanova žena je pokrila sa svojim kožuhom, te je čubila nad njom, neodjevena na mrazu. Sama je cokotala zubima, ali se nije odmakla.

»Možda me za grijeha tako Bog kazni? Jer sam više puta radi tebe, siroto, sagriješila! Negdje si među previše opasla, negdje si bundevu otkinula, negdje si kukuruz otkinula. No ja nisam nikada nikome mlijeka žalila. Negdje dijete oboli, negdje žena, a ja idem s lončićem pa nosim mlijeka. Pa sam i sireka dijelila ljudima k žgancima. Gospode, nemoj me kazniti teško, sirotu udovicu. Već ne ću ništa tuđeg dirnuti, samo mi spasi kravu!«

Tako je sve do kasne noći kukala Romanova žena nad kravom. Škropila ju je blagoslovljenom vodom, no ništa nije pomogalo. Ona je razvlačila noge po cijeloj štalici, te je udarala bokovima, čak je mukala. Baka je milovala, grlila i pripričavala, no ipak nije mogla ništa uraditi.

Mjesec je rasvjetljivao štalicu kroz vrata, te je baba vidjela svaku kretnju krave. Ona se konačno podigla. Jedva se držala na nogama. Ogleđavala se po štalici, kao da se opraštala sa svakim kutićem.

Zatim je pala na slamu, te se razvukla poput žice. Romanova žena prikleknula je polak nje i trljala je sa svježnjicom slame. Sama nije znala, šta se s njom zbiva. Romanovoj je ženi postalo vruće, žuto u očima, te je zakrvavljena pala. Krava je tukla a nogama kidala babu u komade.

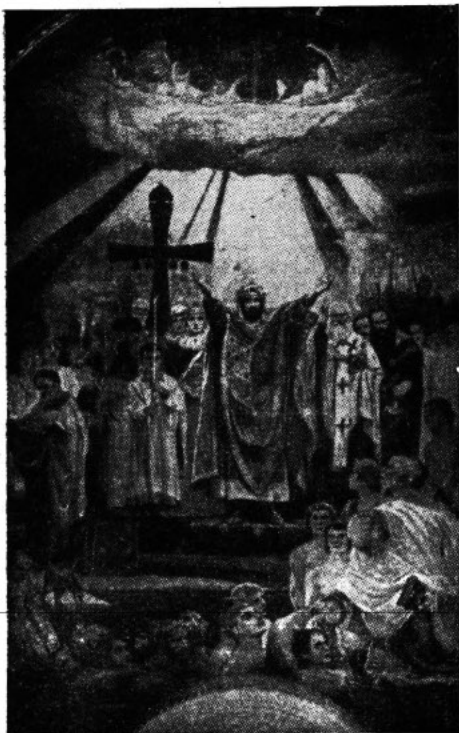
Obadvije su se borile sa smrću.

Prevela Nadja Ivachnjuk

*) Vasylj Stefanyk (1871-1936.), kojemu je ove godine prošla 70-godišnjica rođenja, najistaknutiji je ukrajinski novelist. Njegove novele su pisane s tolikim poznavanjem ukrajinskog seljačkog života, te s takvim razumijevanjem narodne duše i osjećajem ljudskih stradanja, da su biseri ukrajinske književnosti. Zbirke njegovih novela su ove: »SYNJA KNYŽEČKA« (plava knjižica), »DOROHA« (put), »MOJE SLOVO« (riječ), »ZEMLJA«, i druge. Na hrvatski mu je bila prevedena novela »SINOVI« i tiskana u »Obitelji«.

UKRAJINSKA CRKVA

Ljetopisac priča, da je sveti apostol Andrija, propovijedajući Kristovu nauku na obalama Crnoga mora zašao uz Dnjeper do Kijevskih brežuljaka na mjesto, gdje je danas Kyjev. Zaustavio se na njima, pomolio se, blagoslovio ih, i stavljajući križ, izrekao je ove proročke riječi:

KRŠTENJE UKRAJINACA,

koje je obavio ukrajinski knez sv. Vladimir Veliki u Kijevu god. 988.

»Na ovome mjestu će se podići velik i slavan grad s mnogobrojnim crkvama i samostanima, i odavle će se širiti Kristovo Evanđelje.«

Ovaj navod ljetopisca ne mora odgovarati povijesnoj istini, ali je ipak moguć, jer je zaista sv. apostol propovijedao grčkim kolonistima na obalama Crnoga mora. Ovu priču predaje nam ljetopisac, kao dokaz, da je ukrajinska crkva stara i potječe još iz apostolskih vremena.

Ukrajina je kao država primila kršćanstvo g. 988. za kneza Vladimira Velikog. Pojedini knezovi i bojari već su davno prije toga primili kršćanstvo, na pr. Askold, kneginja sv. Olga i vjerojatno knez Igor.

Ukrajina je primila kršćanstvo iz Bizanta, ali još u vrijeme crkvenog jedinstva, pred formalnim prekidom Cerularija (1054.), jer, kao što znamo, poslije Focijeve smrti bilo je obnovljeno jedinstvo crkve. U Ukrajini se sukobljavaju utjecaji istoka i zapada i stoga je cijela tisućljetna povijest ukrajinske crkve ispunjena suparništvom tih dvaju svjetova. Ono je započelo već za vrijeme kneginje Olge, a traje s malim prekidima sve do danas. Za njezinog vladanja Oton I. je poslao u Ukrajinu svojeg misionara Adalberta g. 957., da bi sklonuo Olgu da primi kršćanstvo sa zapada. Ali Ukrajina se odlučila, da primi katoličku vjeru u istočnom bizantijskom obredu. Ipak nije Sv. Vladimir Vel. pozvao svećenstvo iz Bizanta, nego iz Bugarske, stvarajući na takav način u svojoj državi samostalnu crkvenu provinciju, da bi jednako kao i Bugarska održavao veze s Apostolskom stolicom i bizantijskim patrijarhom. Ove veze ukrajinske crkve s Rimom, posredno ili neposredno, bile su sad jače sad slabije. Za sv. Olge, sv. Vladimira Vel., Jaroslava Mudrog, Izjaslava (koji se priznao papskim vazalom 1075.), zapadnog ukrajinskog kralja Danila i njegovog sina Lava, te veze su bile prilično žive.

Prvi mitropolita Ukrajina Ilarion (g. 1051.) postavljen je protiv volje Bizanta, a također je i Klym Smoljatyč izabran proti njegove volje i blagoslovljen moćima pape sv. Klementa. Papinski izaslanici vraćajući se iz Carigrada nakon izopćenja Cerularija (1054.) navratili su se u Kijev, da učvrste veze Ukrajine s Rimom. Nakon uništenja Kijeva po Tatarima podijelila se Kijevska nadbiskupija (metropolija) na sjevernu — susdalsku (moskovsku) i jugozapadnu — ukrajinsku, koja je nastojala i nadalje zadržati vezu s Rimom.

Kijevski metropolita Petar učestvovao je u I. lionskom sa-

boru g. 1245. Papa je g. 1255. poslao svoje poslanstvo pod vodstvom Ugata Plano de Carpini zap. ukrajinskom kralju Danilu. Poslanstvo mu je predalo kraljevsku krunu. Posljedni zap. ukrajinski knezovi bili su vezani kulturno i politički sa zapadom.

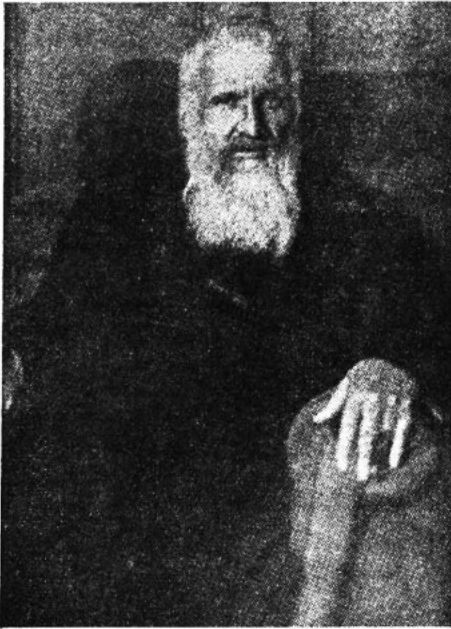
Propašću ukrajinske države sami biskupi nastojali su održati vezu ukrajinske crkve s Rimom. Tako je metropolita Izidor učestvovao u florentinskoj uniji (1439.) Ali protiv florentinske Unije digla se pravoslavna Moskva i katolička Poljska, tako da je g. 1501. Izidorovo sjedinjenje propalo.

Božja providnost nije dopustila da ukrajinska crkva bude dugo odijeljena od rimske, jer joj je poslala dobre biskupe, koji su je vratili natrag onamo, odakle je izašla (Berestejska Unija 1569. g.). Ti biskupi su bili Hipatij Potij, Venjamin Rutskyj i Mohila. Ovaj posljednji je kasnije napustio jedinstvo zbog toga, što su poljski biskupi smatrali uniju pomoćnim sredstvom za polonizaciju Ukrajinaca. I stvarno uspjelo je većinu ukrajinskih plemića predobiti za ri-

SV. VLADIMIR VELIKI

mokat, crkvu i odnaroditi ih. Potij, Rutskyj i Mohila htjeli su sjedinjenje, koje je bilo u početku kršćanstva u Ukrajini — uniju, koja će biti tijesno vezana s Rimom, ali istočnog obreda, i tražili su od Rima osnutak ukrajinskog patrijarhata. Ali takvom jedinstvu, kako smo rekli, protivili su se ne samo pravoslavni Rusi, već i katolički Poljaci, jer ovakva grkokatolička ukrajinska crkva, koja bi razlikovala Ukrajinca od Rusa i Poljaka, mogla je imati utjecaj i na nacionalnu

METROPOLITA ANDRIJA ŠEPTICKYJ
današnji duhovni vođa Ukrajinaca

svijest (što se stvarno kasnije dogodilo). To jedinstvo uništavali su Rusi i Poljaci, a jedinstvo, kakvo je htio poljski kler (t. j. prihvaćanje rimskog obreda, što bi urodilo lakšim odnarođivanjem), nije htio prihvatiti Ukrajinski narod, a pogotovo ukrajinski kozaci. U toj borbi za ukraj. grkokat. crkvu poginuo je mučeničkom smrću sv. Jozafat Kunčevyč 1623., arhiepiskop Polocki.

Ali unija Potija, Rutškoga i Mohile pobudila je tako, da je do 1708. većina ukr. naroda bila opet ujedinjena Rimom. Moskva se nije htjela s time pomiriti. Već je na prijelazu XVIII. u XIX. st. iza diobe Poljske nasilno uništila grkokat. ukr. crkvu (berdečivski ispovjednici-svećenici) tako da je katolički ostao sa-

mo onaj dio, koji je pripao Austriji.

Veliku zaslugu ima grkokat. ukr. svećenstvo ne samo na vjerskom već i prosvjetnom, socijalnom i ekonomskom području. Prvi buditelji narodne svijesti u zap. Ukrajini bili su grkokat. svećenici, »Ukrajinska trojica« Šaškevyč, Vahajlevyč i Holovatskyj. Oni su prvi počeli upotrebljavati narodni jezik u propovijedima i knjigama (Rusalka Dnjistrova g. 1837.). Do tog vremena u Zap. Ukrajini jezik naobraženog svijeta bio je poljski. Grkokat. ukr. svećenici šttili su narod od poljskih izrabljivačaveleposjednika. To priznaje i sam ukrajinski pjesnik Ivan Franko u »Panjski žarty« (Gospodske šale), makar se prema svećenstvu drži rezervirano.

Niko drugi nego ukr. grkokat. svećenstvo borilo se protiv pijančevanja, pomoću kog su poljski grofovi i židovi nastojali uspavati narodnu i društvenu svijest u narodu. I radi toga bili su svećenici proganjani. Poslije svjetskoga rata Poljaci su ukr. grkokat. svećenike hvatali i mučili (zloglasna pacifikacija 1930.), jer su branili ukrajinskog seljaka pred poljskim nasiljem.

Što je dalo za ukrajinski preporod i svijest pravoslavno svećenstvo? Istini za volju moramo priznati, da se većina višeg pravosl. ukr. svećenstva otuđilo i rusificiralo. Najbolji dokaz zato je poteškoća postavljanja ukrajinskog prav. metropolite Lypkivškoga, kad je poslije svjetskog rata Ukrajina proglasiv se slobodnom državom, htjela i svoju crkvu osloboditi od ruskog carističkog pravoslavlja. Dogodilo se da nije bilo biskupa, koji bi htio posvetiti jednog neotudenog ukr. svećenika za ukr. metropolitu. Niže svećenstvo je to isto učinilo.

Ne ulazimo u kanonsku ispravnost ovog postupka ukr. svećenstva, već hoćemo naglasiti, da je ovo protestni krik ukr. naroda i nižeg svećenstva protiv Moskve i ukr. otudenog višeg svećenstva.

Ukrajinska grkokatolička crkva istočnog obreda je upravo kao Bogom dana ukr. narodu za njegov duhovni i nacionalni spas.

Ona je od samog početka do današnjeg dana izgradila svoju vlastitu crkveno kulturnu samostalnost. Ona nije dopustila da se ukrajinska crkva raspline u moskovskom carističkom pravoslavlju. Ona je — sinteza Rima i Bizanta, temelji se na tvrdoj stijeni sv. Petra, i slavi Boga u krasnom starom istočnom obredu. PO NJOJ SE RAZLIKUJU UKRAJINCI OD RUSA (pravoslavni) I POLJAKA (rimokatolika). Ona je simbol ukrajinske posebnosti, samostalnosti.

Danas ukr. grkokat. crkva broji jedva 6 milijuna, t. j. oko 12% čitavog ukrajinskog naroda. Makar je ona brojem mala, ali se ipak raširila po čitavom svijetu, gdje živi ukr. narod. Prema brojenju od god. 1932. imala je 6 milijuna vjernika, 4.601 svećenika, 18 biskupa, I to: u bivšoj Poljskoj 4.300.000 vjernika i 9 biskupa, u Karpatškoj Ukrajini 570.000 vjernika i 2 biskupa, u bivšoj Jugoslaviji 40.000 i 1 biskup, u USA 575.000 vjernika i 2 biskupa, u Kanadi 320.000 vjernika i 1 biskupa, u Braziliji i Argentini 200.000 vjernika i 1 biskupa i u Bukovini 80.000 vjernika i 1 gen. vikara. A to je tek malen dio (12%) ukr. naroda. A kolika bi tek bila njezina snaga, da je čitav ukr. narod u njoj ujedinjen jednom vjerom i jednim srcem. A izgleda da taj čas dolazi. Na istoku je povijesno pravoslavlje u ruševinama. Mora nastati nešto novo, a pri tom nastojanju mora i naš udio biti od velikog značenja.

I zapad je danas oduševljen jedinstvom. Ima za nj više razumijevanja nego ikada. Katolicizam se ne poistovjetuje s rimskim obredom.

Sjedinjenje je sada u glavnom potrebno ukr. narodu, radi provođenja uzorne crkvene organizacije, radi podizanja duhovnog života, radi veza s katoličkim zapadom. Zapadu je opet potrebno sjedinjenje kao izvor novih svježih snaga, potrebno je cijelom kršćanstvu. A u našim zemljama sjedinjenje ima zadaću, da obnovi svježe ruševine. I Bog nam je dao zato odgovarajućeg metropolitu. Poglavnik današnje ukrajinske gr-
(Svršetak na str. 290).

SJENE LETE

SLOVAČKI NAPISAO SVETOZAR HURBAN VAJANSKÝ

»Dobio sam vaš listić,« reče, »ali pisan tako zbijenim stilom, da ne znam...«

»Da pisala sam vam. Hvala vam, što ste došli. Imam vam nešto reći.«

Djevojka je govorila na prekide, ali jasnim određenim glasom.

»Ovo ne zvuči kao medena ispovijed ljubavi«, pomisli Holan.

»Stojim pred vama kao kriva! Što o meni mislite, ako će biti i gorko, dapače strašno za me, najposlije nije u pitanju. Pitam vas, da li se osjećate nedužan prema mladoj djevojci?«

Holan pogleda sa smiješkom na uzbuđeno lice Helenino.

»Moj grijeh je velik,« odgovori. »Podlažem se pokori, Naložite mi, kako vam se sviđa!«

Heleni su potekle suze iz očiju. Tiho su tekle po obrazima.

»Vi se šalite s bolom i sramotom djevojke, koja vam ne smije pogledati u oči! Ali ja sam došla reći vam, da iz dubine duše žalim što se dogodilo u vrtu; žalim, što su mi se zatvorila usta i ja nijesam mogla progovoriti ni riječi. Da mrzim na uru, koja me je odvela u izdajničku sjenu lipe! Proklinjem vašu slobodu i svoju slabost i gorim ovdje pred vama od sramote, koju duboko osjećam. Da, u vašoj sam moći! Vaša šala ranjava, ali zasluženo. Čist život djevojke u vašim je rukama, možete na ni baciti ljagu. Ali ne radi se o meni. Da se o meni samo radi, znala bih, što mi je činiti i bez ovoga sastanka, koji vam se čini nastavak onoga večernjega prizora. Javljam vam to unaprijed, jer je to i vaša tajna.«

Helena se okrenula i brzim korakom stupala je poljem. Njena haljina šuštalala je po tvrdom strnjištu. Crveni slakovi doticali su se ruba lake oprave.

»Heleno,« reče Holan, koji nije bio pripravljen na ovakav prizor, »vi me krivo sudite! Nitko pod nebom ne će doznati, što se dogodilo u vrtu.«

Helena zastade, ali se ne okrenu.

»Tajna bi povećala teret moje krivnje.«

»Ima slatkih, nevinih tajna! Smatrajte to za slučaj, za iznenađenje — za šalu! Pomislite, da sam otrgao ružu i bacio vam ju preko ograde! Doticaj vaših usnica meni je svet, čist; sam sebe više cijenim od onoga časa, koji mi je dopustila sreća. Oboje smo bili žrtva trenutka nastupa.«

Glas Milkov zvučio je istinito.

»Moja je odluka čvrsta. Riječi su zaman. Tako velik prestupak ne će izbrisati riječi. Treba da nosite posljedice i vi i ja. U ostalom, što je vama. Ali znajte, da moram sebe optužiti, a vas također.«

»Ne činite toga, Heleno! Počekajte nekoliko dana, čas je dobar savjetnik. Vas će mučiti, na me će navaliti ogovaranje čitavoga kraja. Ali meni je lako nositi ogovaranje što se mene tiče. A stvar je tako jednostavna, zaboravimo ju ondje u vrtu. Neka o njoj šume jasenovci svoju večernju pjesmu. Gospodično, pa što se upravo dogodilo? Planula su dva srca, dvije glave zaboravile su etiku, društvene, dosadne, otrcane odrede. Da li je stradala vaša čista, nježna duša?«

BLAGOPOK. VLADIKA DR DIONIZIJE NJARADI, biskup križevački i administrator sjedinjenih Ukrajinaca u našim krajevima te Papin izaslanik među Potkarpatkim Ukrajinacima

Ah, o drugom se rida! Ja, skitnica, plebejac, a vi gospodska kći!«

Helena se okrenu. Vidjela je pristalu pojavu mladića; laki oblačak sio mu je na čelo, glas mu je bio zvučan, prodahnut osjećajem.

»Vi ne znate, što sam podnijela za onu slabost. Ništa me ne veseli, pred svakim se ćutim kriva tresem se, kad netko što spomene! O svakom mislim, da zna sve, da samo mene vreba. To se ne može ni podnijeti. Pa neka znaju sve.«

»Mene će istjerati, možda će i ocu uzeti kruh, i onako zaziru od njega kao od panslaviste. Išle

su na njega tužbe, da uči krivu vjeru, da je izdajica domovine. Pomislite, koliku ćete težinu dodati tužbama tim okrivljenjem same sebe. Ta on je gotovo sasvim u rukama vašega oca. Pa oprostite sinu radi oca! Oprostite mi! Nijesam znao, da tako uzvišena duša prebiva u vašem lijepom tijelu!»

NEKI PREGAOCI ZA HRVATSKO UKRAJINSKU UZAJAMNOST

ING. ANTIN IVACHNJUK,
r. g. 1906. u zap. Ukrajini,
arhitekturu učio u Zagrebu,
prevodio je na hrvatski Ukra-
jince: J. Lypa, I. Lypa, Tka-
čuka, Kosynka i Vyšnju, a na
ukrajinski jezik hrvatske su-
vremene književnike

IVAN VANČIČ,
Ukrajinc r. g. 1917. u Srijemu,
preveo je na hrvatski zajedno
s Gašparovićem znameniti ro-
man-kroniku Ulasa Samčuka
„Z a z e m l j u“

STANKO GAŠPAROVIĆ,
r. u Hrvatskoj Mitrovici (majka
mu je Ukrajinica), pisao je o
Ukrajinskom pitanju u „Hrvat-
skoj Reviji“ te preveo spome-
nuti Samčukov roman
„Z a z e m l j u“

MLADEN BOŠNJAK,
r. u Zagrebu g. 1912., profesor,
pisac crtica, eseja, radnja iz
etnografije i knjižničarstva
(Izdao knjigu crtica „Razasuta
zrna“). Prvi je počeo kod nas
pisati o ukrajinskom oslobodilačkom pokretu („Hrvatska
Smotra“), a o hrvatskoj knji-
ževnosti u ukrajinskim nacio-
nalističkim listovima

Danas se kod nas piše mnogo o ukrajinskom oslobodilačkom pokretu. Ali veze Hrvata s Ukrajincima sežu i u prošlost. Među tim vezama spomena je vrijedno, da su na ukrajinskoj sokolskoj smotri u Lavovu 28. VI. 1914. sudjelovali i predstavnici Hrvata (među ostalima i Dr. Ruč). No osobito značajna pojedinost iz hrvatsko-ukrajinskih veza jest činjenica, da je pok. Petar Kvaternik, brat današnjeg vojskovođe Kvaternika, sudjelovao na organizaciji ukrajinske vojske u vrijeme svjetskog rata. Ni za najtežih časova u prošloj Jugoslaviji nisu Hrvati prestali sa simpatijama gledati na pravedne težnje ukrajinskog naroda (Vidi o tom u članku Dra Andrića na 1. i 2. str. ovog broja). Mnogi su Ukrajinci baš u Hrvatskoj našli novu svoju domovinu (za njih se osobito zauzimao pok. vladika Dr. D. Njaradi) i tu razvili svoj rad na hrvatsko-ukrajinskom zblizenju. Od radnika na tom području donosimo slike četvorice. Među te bi išao još i K o r n y l o Z a k l y n j s k y j, koji je na ukrajinski preveo Mažuranićevu »Smrt Smail age Čengića«.

UKRAJINSKA CRKVA — Svršetak sa strane 288.

kokat. crkve je star 76 godina Metropolit Andrija graf Šeptickyj, potomak stare ukr. plemićke porodice. On se odrekao visokog položaja, priključio bijednima, da im služi. I služi im kao biskup i metropolita već 40 godina. Za ovu njegovu službu ukr. crkvi i narodu najbolji je dokaz ovih par redaka, što ću ih navesti iz pisma, što ga je 24. IV. 1939. pisao svojim svećenicima u Rim:

»Pozdravljam vas, kao svećenike i buduće drugove u radu, svom vam dušom savjetujem, da moralno i duhovno pristupite u „Legiju smrti“. To znači ubrojiti se među ljude, koji svakog časa prinose sve svoje, pa čak i vlastiti život kao žrtvu, spremne da se makar i s bombom na grudima bacite iz zrakoplova, ne obazirući se na to, da će vas raznijeti. Takvi ljudi su nam potrebni. Naši dugovi pred Bo-

gom traže, da naplaćujemo takvim svakodnevnim žrtvama. Jer inače, ako se ne bi našlo ljudi gotovih na takove žrtve, moglo bi sve opet obrnuti na našu propast. U toj svakoj žrtvi i u tom duhu, koji će vam nalagati po tisuću puta umirati, vježbajte se za taj čas, koji vam služi kao priprema za svećenički rad. Ne-ka vas Bog u ovom privremenom radu blagoslovi!»

Mykola Hljuz

SKROMNOST. *Mati:* »Znaš, kad se djevojka udaje, ne smije biti baš odviše izbirljiva.«

Kći: Istina je, majko! I ja sam evo pripravna, ako bude bogat, pametan i dosta lijep, udati se za prvoga, koji dode...«

★

U TISKARI. *K ravnatelju dolazi tipograf i moli za mali predujam. Ravnatelj mu veli:*

»Dodite sutra!«

Tipograf dode drugi dan i moli opet predujam, na što će mu ravnatelj:

»No to je ipak drskost! Tek ste jučer molili predujam, a danas dolazite opet?!«

★

ŽENIDBENI ZAVOD. *A:* »No, kako si? Čime se zapravo baviš?«

B: »Ja! Otvorio sam nedavno zavod za ženidbe!«

A: »Tako? A imaš li za to i potrebna sredstva?«

B: »Kako ne! Ta imam svojih pet još neudatih kćeri...«

★

DOMIŠLJATI DERAN. *Gospoda:* »Zašto toliko plačeš, mali?«

Mali: »Ja... ja sam... izgubio 2 kune.«

Gospoda: »No, ne plači, evo ti druge! A gdje si ih to izgubio?«

Mali: »Prošle nedjelje u Maksimiru...«

★

SREĆA. *Sin:* »Tata, imaš sreću! aZslužio si bez napora čistih sto dinara.«

Ota: »Kako to?«

Sin: »Obećao si mi stotinu dinara, ako prođem u školi.«

Ota: »No, pak?«

Sin: »Nisam prošao...«

★

KAZALIŠNA PUBLIKA. Imao sam tako zlo mjesto, da nisam ništa ni čuo ni razumio.

— Utješite se! Ja sam imao vrlo dobro mjesto, sve sam čuo, ali nisam ništa razumio.

SLIČICE IZ GRADSKOG ZVJERINJAKA.

PRED NASTANBOM SJEVERNIH MEDVJEDA. *Mali Ivica:* »Tata! Je li to pravi led?«

Ota: »Nije. To je samo imitacija...«

Ivica: »A jesu li i medvjedi imitacija?«

KAKO DJECA PROSUĐUJU SLONICU. *Perica:* »Joj na! Ima nos do zemlje...«

Štefek: »Vuha kak pahalice...«

Božica: »Ah, kak je hercigl!«

Mirica: »Za kušnuti je.«

Zlatica: »Da, baš je slatka.«

KOD KROKODILA. *Emica:* »Mamicel! A tko briše suze krokodilu, kada plače?...«

PRED ZMIJINIM KAVEZOM.

Ljerkica: »Vidiš, mamicel! Ova zmija ti je baš tak zafrkana, kao nekakav veliki perec...«

NA JEZERU. *Francek:* »Tatica! A kako se kod riba razlikuje muško i žensko?«

Ota: »Pazi! Baci li u vodu kakvu mrvicu, što je pograbi on, onda je to mužjak, pograbi li ju ona, onda je to ženka...«

KOD MAJMUNA. *Ada:* »Ah, da sam i ja barem kakvo majmunče!«

Tea: »Gle! Pa što bi imala od toga?«

Ada: »Mogla bih onda i četveroručne skladbe za glasovir sama izvoditi.«

Mala Vanča i pas Ganča

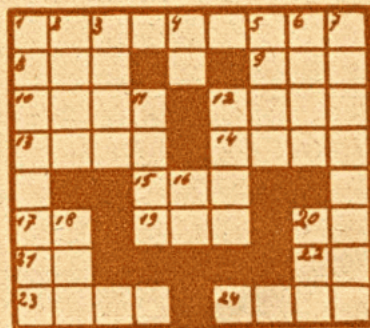
Kruške čuva mali Ganča, Naokolo Vanča hoda — Zavi pseto baš do mjere K njemu stiže seka Vanča! Ganču tako sobom voda. Te veselo kruške bere!...

Križaljka

Vodoravno: 1. ugovor između države i Vatikana, 8. gomila, 9. latinski pozdrav, 10. Verdijeva opera, 12. gorje u Rusiji, 13. oznaka osobe, 14. ime poznatog književnika Grey (djelo?), 15. prilog (kako), 17. inicijali hrvatskoga kritika, 19. znak (lat.), 20. kratica za svojeručno, 21. početno slovo bivše srpske agencije, 22. pok. zamje-

nica, 23. prevlaka na kovini, 24. sukno (tud.).

Okomito: 1. roman Jar. Duricha (izdanje Knjižnice Dobrih Romana) 2. sjetilo, 3. ocjel, 4. franc. zlato, 5. žensko ime od milja, 6. mužar, 7. brzojav, 11. igra u Sinju, 12. primjer, 16. dva samoglasnika, 18. nastojanje, ljubav, 20. stotina.

Rješenje treba poslati do 30. o. mj. Među odgonetače podijelit će se 20 romana.